

Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 143. szám
2020/9.Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 Értesítője

Szerkesztőség (info@ekekolozsvar.ro):

Kerekes Edit,

Kismihály Boglárka,
Tóthpál Tamás.

Főmunkatárs: Pál Gyöngyi

A következő lapszám megjelenik:
2020. október 16.

Csalogató a Szászsebes melletti Veres-mart meglátogatására

Aki vonaton vagy autóval közeledik Szászsebes felé, lehetetlen, hogy kelet felé kitekintve ne figyeljen fel a Maros bal partján szembeötlő képződményre. Ezt formailag egyrészt a Maros alámosása alakította meredek oldallá, majd az esővíz modellálta toronyszerű képződményeit,

amelyek között néhány vízszintes „rizalit” töri meg a függőleges rendbe igyekvő formavilágot. Miért is érdekes? Nagyon sok – geológiai, őslénytani, földfelszínalaktani, botanikai és nem utolsósorban esztétikai, sőt tudománytörténeti – szempontból.

lág eddig ismert legnagyobb szárnyfesztávolságú repülő őshüllőjének csontmaradványait is.

Amint az elején már írtam, a késő kréta kori rétegeket egy-

felszín („mart”), nem pedig szavadás vagy csuszamlás („szakadék”). (A románban is „râpă”, nem „ruptură”).

A szabdalt felszínen, a napfényre kitettség és a nedveség változatossága révén apró, nagyon sokféle élőhely, velük együtt lokális élettársulások alakulhattak ki.

Amint említettem, botanikailag is nevezetes, hiszen ilyen jelleggel is helyezték eredetileg védelem alá. A döntően sztyepp típusú növénytakarásból kimagasló értékű a csikófark (*Ephedra distachya*), egy ősi, primitív, nyitvatermő magvas növény, amely legközelebb Torda hasadékánál fordul elő, ott is szigorú védelem alatt. De nem ez az egyetlen flóraritkasága a helynek, hiszen virít itt egy őshonos (endemikus) szegfűféle (*Dianthus serotinus*), meg más is.

Az esztétikai értékét nemcsak az eróziós formák adják, hanem az a különlegesség is, amit a bevezetőben „rizalit”-ként neveztettem. Ez a szó az építőművészetben használatos, az épületek függőleges tagolását megtörő, rendszerint a homlokzat egészét átfogó, kiugró vízszintes díszítőelem neve. Itt számunkra ezt az elemet a laza, durva törmelések rétegek közé ritmikusan beépült agyagosabb, ellenállóbb rétegecskék alkotják.

Tartsatok hát velünk, mindezt közelebről megismerni, megcsodálni. Csoportos kirándulás október 11-én, vasárnap (részletek a bakancslistában).

WANEK FERENC

A kőzetek, amelyek a Veres-mart (Râpa Roșie) oldalát alkotják, földtörténetileg a késő kréta időből valók, azaz úgy 72–66 millió évesek. Emberi léptékkal ez irtózatosan soknak tűnik, de a Föld létrehozásához viszonyítva kevés idő. Ha a Föld teljes korához (4,7 milliárd év) viszonyítjuk, mégpedig úgy, hogy azt egy évnek vesszük, akkor bizony ezeknek a rétegeknek a születését éppen karácsony napjára pontosíthatjuk. Keletkezési körülményeiről a geológusoknak sikerült megállapítaniuk, hogy itt akkor, szárazföldperemi, folyóvízi deltaszerű vidék volt. Ez egyrészt boszszantó is a szakemberek számára, mert a korazonosítást megnehezíti a standard rétegbeosztás alapjául szolgáló tengeri kövületek teljes hiánya (csak áthalmazott korábbi ilyen állapotmaradványokra lelni, azok meg félrevezető). Szerencsére, igen ritka, de nagyon értékes szárazföldi gerincesmaradványok is előkerültek innen.

No, éppen ezek a gerincesmaradványok adják meg az őslénytani értékét a helynek. Igaz, az ilyen deltatvidéki szárazföldi üledékek, mintegy meleg éghajlatú szigetvilág termékei, ugyan csak

Veres-martnál találta Vremir Mátyás a világ eddig ismert legnagyobb szárnyfesztávolságú repülő őshüllőjének csontmaradványait

foltonként, de elég széles elterjedésűek a Hátszegi-medencétől nagyjából eddig – legálábbis a felszínen. Hiszen látjuk, itt is rendszeren pusztítja az erózió, másutt meg fiatalabb üledékek fedik. De ahol e rétegek felszínközélen is van-

nak, vastag, a közelmúltban (negyedidőszak) lerakódott folyami üledékek vagy talaj fedi őket. Ez teszi kiváltságossá a helyet. Itt találta Vremir Mátyás, az alig egy hónapja eltemetett fiatal és rendkívül tehetséges őslénytáncunk a vi-

részt folyóvízi, másrészt csepp- és árkos erózió alakította. Az ilyen, növényzettől megfosztott eróziós felszínt nevezik a szakemberek angol eredetű szóval badlandsnek. Ezért helyes a magyar neve: Veres-mart – mert vízerózió alakította meredek

Székely Árpád

Könyvbemutató: A történeti Erdély

■ Szeretettel várunk minden természetjáró érdeklődőt Székely Árpád *A történeti Erdély* című könyvének vetített képes bemutatójára szeptember 29-én, kedden, 19.30 órától a Farkas utcai református templomban. A járványügyi előírások betartása miatt a résztvevők száma korlátozott (50 fő) és előzetes regisztrációhoz kötött. Bejelentkezni a honlapon (ekekolozsvar.ro) található űrlap kitöltésével lehetséges vagy telefonon (0771-535848). Kedvhozóként álljon itt egy kis ízelítő a könyvről.

„A *történeti Erdély* című természetjáró kalauz több mint 30 természetföldrajzi kistáj (hegység, dombság, medence) közel 60 természeti értékét és túraútvonalát mutatja be fotókkal, átfutó képekkel, térképekkel és 3D-domborzatmodellekkel kiegészítve, mindezt az erdélyi

növényritkaságok képes összeállítására és multidéző források sokasága egészíti ki. A kötettel együtt részletes térkép is megjelenik, amelyen – egyebek mellett – a történeti Erdély korabeli határai tanulmányozhatóak. Az előadás vezérfonalát a Keleti- és a Déli-Kárpátokban, az Erdélyi-sziget-hegységben és az Erdélyi-medence dombvidékén készített fotókból válogatott vetítés képezi, amelynek segítségével átfogó képet kaphatunk az erdélyiséget sugárzó természeti kincsekből, tájszépességekből és virágpompából, azaz az Áprily által a tetőn mondott titokzatos szóból, Erdélyből...”

Képünkön a könyv borítója: az Erdélyi Alpok – a Fogarasi-havasok alpi jellegű vonulata – a királyföldi Kóhalom várának háttérben

Árnyas erdők, kék tó és forró napsütés

A Majláth-kútnál

Eltelt fél év, a koronavírus-járvány nem ért véget és nem tudjuk, hogy meddig tarthat még. A korlátozásokat sem oldották fel teljesen, de betartva a szabályokat mégsem mondunk le a természetjárásról. A szép nyári napokon elsősorban megszokott kolozsvári túrahelyeinket látogatjuk, de olykor távolabbi helyekre is kirándulunk.

PÁL GYÖNGYI

Rekordgombatermés a sok eső és a meleg napok után

Július 25-én a kolozsvári Bükk-erdőben levő Majláth-kúthoz kirándultunk, a Sárosbükön indultunk a kék sáv jelzésen a Majláth-kútig, majd továbbhaladtunk a Bivalyos-rét felé. Innen a Dumbrava-gerinc kék kereszt jelzését követtük, megpihentünk a Cérna-forrás tisztásán és a Monostor lakónegyedben fejeztük be a túrát. A reggeli borús idő és szemerkélő eső, majd az ezt követő meleg előcsalogatta a gombákat, szinte a szemünk láttára nőtt ki a levelek alól a rengeteg galambgomba, vargánya, rókagomba és keserűgomba.

Vonatos kirándulás az egeresi Kék lagúnához

Kihasználva a szép nyári időt, Barabás Ibolya augusztus 22-én az Egeres

melletti Kék lagúnához szervezett vonatos kirándulást. Egeres faluig utaztunk vonattal, onnan a Berkes-dombot borító erdőn keresztül jutottunk arra az útra, amely az egykori kaolinbányához vezet. Elhagytuk az aszfaltos utat és szekerúton, az egykori bánya-telep házai közt eljutottunk a Kék lagúnához. A tó valóban különleges látványt nyújt hihetetlenül kék színével és a tavat övező fehéres-sárgás színű dombokkal. A tó melletti akácfaerdő kellemes árnyékot nyújt, ha megadjuk a napozást. Kolozsvártól mintegy harminc kilométerre, Egeres-gyártelep mellett helyezkedik el a tó, egy volt kaolinbánya helyén alakult ki, amelyet előlött a föld alatti források vize, áttörve a vékony kaolinréteget. Ugyanakkor a bányászatból hátramaradt gödrökben az esővíz is felgyülemlett. A tó vizének kék színéről annyit lehet tudni, hogy nagy valószínűséggel a kőzetekből kioldott elemeknek köszönhető. A helyenként megjelenő zöldes szín a szakértők véleménye szerint a tóban élő mikroszkopikus növényektől, például algáktól származik.

A Feleki-gerinc legmagasabb csúcsán

Augusztus 29-én az Árpád-csúcsra kirándultunk. A túra hossza 18 km körül mozog, még akkor is, ha a Bükki-telepig autóbusszal utazunk, így a 30 fok feletti nyári melegben szép

teljesítménynek számít. Tekintettel a forró hőségre, az útvonal meghatározásakor elsődleges szempont volt, hogy erdőben, árnyékban tegyük meg az út legnagyobb részét. A Bükki-telepről a Sárosbük árnyas ösvényein haladtunk felfelé a Mikesi házak irányába a Feleki-gerincen levő rádióházig, tovább a gerincen folytattuk utunkat az Árpád-csúcsig. A gerincút is árnyékos volt, jobbról az erdőszéli fák, balról a megnőtt bozót és cserje takarta el a csillagunk fényét, a csúcs előtt a legelő szélén haladtunk csak keveset napon.

Az Árpád-csúcs a Feleki-gerinc legmagasabb pontja, 833 m. Szép kilátás nyílik innen: dél felé látható a Tordai-hasadék, a Székelykő, nyugat felé a Gyalui-havasok. Télen, tiszta időben a Fogarasi-havasok gerince is látszik. Az Árpád-csúcsra régen kilátótorony állt. Később árnyékos pihenőhely, asztal és pad várta a fáradt túrázókat. Az elmúlt években a csúcsot és környékét legelőnek adták ki állattenyésztők számára, kerítéseket húztak, juhokat legeltettek, kutyák támadtak ránk, a csúcsot jelző táblát kitorve találtuk. Ennek ellenére Kolozsvár természetjáróinak most is legkedvesebb helye maradt az Árpád-csúcs.

Elértük a csúcsot, ahol utóbb már nem láttunk juhokat, de a drótkerítés itt maradt. A csúcsot jelző táblát két fa közé beszorítva találtuk. A hely sajnos nem úgy festett, mint egy kilátópont. A növényzet, a bozót akkora volt, hogy már ki se láttunk belőle. Kerestünk egy helyet, ahonnan látszik a táj. A rendkívül tiszta időnek köszönhetően látszottak a Székelykő sziklaélei, az Öreghavason pedig a radarállomás kupolája is észrevehető volt szabad szemmel. Az Árpád-csúcs alatt nagy víztartályt helyeztek el, nem tudni, mi célból. Talán építeni akarnak itt fenn és szükség van vízre. A csúcsról a piros kereszt jelzésen ereszkedtünk le egy bekötőútra, amely a Bivalyos rétre vezet. Áthaladtunk a réten, ez a túra egyedüli napsütötte szakasza, a Dumbrava-gerinc felé vettük az irányt, az erdő szélén pedig a fák alatt ebédszünetet tartottunk. A kék kereszt jelzésen indultunk hazafelé, a Papok rétje előtt letértünk az István-forrás felé és átmentünk a Szent János-kút völgyében haladó aszfaltos úton. Végül a Pétergerinc felé vettük az irányt és az erdőn keresztül eljutottunk a Monostor negyedi végállomásra.

Októberi bakancslista

■ **Október 3. (szombat):** Csűrűlye – Kis-Magura (20 km, 500 m szintkülönbség). Érdeklődni telefonon. Szervező: Kiss János. ♦ Barátka – Ökrök-völgyi körtúra, patakon való átkeléshez lehet hozni cserecipőt (16 km, 400 m szintkülönbség). Érdeklődni telefonon. Találkozás 6.50 órakor a vasútállomáson (a TFC-vonat 7.18-kor indul, jegyvásárlás egyénileg). Szervező: Pál Gyöngyi.

■ **Október 4. (vasárnap):** Mikes-gerinci fenyves (20 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Csorba Anna. ♦ Palacsintatúra kerékpárral a pusztatopai palacsintasütödéhez. Találkozás 9 órakor az állomás előtt. A túra hossza 80 km. Szervező: Szima Márton.

■ **Október 5. (hétfő):** Házsongárdi séta, III. b. parcella. Találkozás 14 órakor a bejáratnál. Szervezők: Kovács D. Zsuzsa és Lőrinczi István.

■ **Október 7. (szerda):** Hagyományos séta a Pétergerincen (7 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Szabó János. ♦ Lombi erdő (15 km). Találkozás 10 órakor a nagy állomás előtt. Szervező: Fazakas Ferenc.

■ **Október 10. (szombat):** Hunyadi Mátyás-émléktúra: Csonkatelep – Máriatelep – Báboci határ – Nádasberend – Pusztatopa – Sárdi-erdő, -tető, -rét – Türe – Magyargorbó (33 km, 600 m szintkülönbség). Bejelentkezni telefonon! Utazás az M33-as busszal, 7.30-kor indul a kis állomástól. Szervező: Kiss János. ♦ Kőhegy-körtúra. Utazás kiskocsikkal, találkozás reggel 9 órakor Kalotaszentkirály-Zentelkén a kultúrotthon előtt. A túra hossza 13,5 km, teljes szintemelkedés 760 m. Szükséges az előzetes bejelentkezés online vagy telefonon legkésőbb pénteken 18 óráig. Szervező: Kismihály Boglárka.

■ **Október 11. (vasárnap):** Kirándulás a Szászsebes melletti Veres-mart természeti képződményekhez (Vörös-szakadékként is ismert) Wanek Ferenc geológus szakvezetésével. Indulás 8 órakor a Fliptől. Részletek a honlapon. Szervező: Kovács D. Zsuzsa.

■ **Október 14. (szerda):** Hagyományos séta az István-forráshoz (9 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Szabó János. ♦ Kisbács – Bongár-forrás. Találkozás 9.45 órakor a 31-es autóbussz Széchenyi téri megállójában. Szervező: Fazakas Ferenc.

■ **Október 17. (szombat):** Szelicse – Havasbükke – Szászfenes (13 km). Találkozás 8.45 órakor az M16-os autóbussz román opera melletti megállójában. Szervező: Pál Gyöngyi.

■ **Október 21. (szerda):** Hagyományos séta a Cérna-forráshoz (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Szabó János.

■ **Október 24–25. (szombat–vasárnap):** Csucsai hétvége (szállítás az EKE-házban, könnyű gyalogtúrák a környéken, egy közös étkezés). Bejelentkezni telefonon a szervezőknél, további részletek a honlapon. Találkozás 7.20 órakor az állomás előtt, a vonat 7.45-kor indul. Szervezők: Csorba Anna és Kovács D. Zsuzsa.

■ **Október 28. (szerda):** Hagyományos séta a Rejtett-forráshoz (7 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Szabó János.

Ügyfélszolgálat

Kolozsvár, Magyar/1989 december 21. utca 116. (az udvarban a bal oldali épület), hétfőtől péntekig, 10–16 óra között.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Csorba Anna 0740-407652
Fazakas Ferenc 0752-640319
Kiss János 0364-807639
Kovács Diószegi Zsuzsa 0747-070790
Lőrinczi István 0747-136310
Pál Gyöngyi 0742-373546
Szabó János 0757-220682
Szima Márton 0766-703575
Elnök: Kovács Diószegi Zsuzsa 0747-070790
Titkár: Branea Róbert 0723-400496
Irodavezető: Kismihály Boglárka 0771-535848

További információk a honlapon:
www.ekekolozsvar.ro

Az Egeres közeli Kék lagúna